

معرفی های گزارشی

وجود داشته است که عبارتند از: شیوه اصولی افراطی، شیوه اصولی معتدل و شیوه اصولی احتیاطی. در فصل نخست با عنوان «روش های کلی استنباط و روش های اصولی اجتهادی» از زمان پیدایش و علل و اسباب پیدایش روش ها، پیامدهای آن ها، نیز باورهای دارندگان شیوه های اصولی، سخن به میان آمده است. مباحث فصل دوم به بررسی شیوه نوین اجتهادی اختصاص دارد. در این فصل، نمونه هایی از نقش تحول زمان، مکان، عرف و احوال در تحول اجتهاد، نمونه ای از نقش تحول زمان در تحول احکام حکومتی و برخی احکام ثانویه آورده شده است. در فصل سوم، درباره تحول اجتهاد و تحول زمان، مکان، عرف و احوال که غیر از تحول شریعت است، بحث شده است. نگارنده در فصل پایانی به اثبات این مسئله می پردازد که مسیحیان (پروتستان ها) براساس مبنایی که دارند همانند ما قائل به تحول شریعت با تحول زمان و شرایط آن نبوده، بلکه به تحول اجتهاد نظر دارند.

◊ دیدگاه های فقهی معاصر

یوسف قرضاوی؛ مترجم: احمد نعمتی،

کنایی، استعاری، مجازی، اغراق و نظایر آن در شاهنامه فردوسی است که براساس پژوهش و گردآوری از نسخ های مسکو، ژول مول، و خالقی مطلق و به ترتیب حروف الفبا آمده است. برای هر ترکیب، نمونه ای از اشعار شاهنامه، همراه با درج شماره بیت براساس چاپ مسکو، فراهم آمده است. بحث آغازین کتاب حاوی نکاتی است درباره آرایه های ادبی در شاهنامه فردوسی.

◊ فقه و اصول

◊ روش های کلی استنباط در فقه از منظر فقه های

اسلامی

محمدابراهیم جناتی، چاپ اوگ، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۰، ۳۹۸ص، وزیری.

مطالب کتاب درباره مهم ترین روش های کلی استنباط در فقه است که نویسنده درباره آن در مقدمه تصریح می کند: در طول تاریخ، فقهای جامعه اسلامی از زمان صحابه، تابعین و پیروان تابعین تا این زمان در استنباط احکام شرعی دارای دو روش کلی فقهی بوده اند: یکی روش اخبارگری و دیگری روش اصولی. در نوع دوم این استنباط، سه شیوه

◊ کلیات

◊ فاطمه (ع) درآینه کتاب

اسماعیل انصاری زنجانی خوئینی، چاپ اوگ، قم، دلیل ما، ۱۳۸۰، ۸۷۲ص، وزیری.

مجموعه حاضر، مشتمل بر اطلاعات و مشخصات ۲۰۲۲ نسخه کتاب خطی و غیر خطی است که به زبان های مختلف درباره حضرت فاطمه زهرا (س) نگاشته شده است. در ابتدای کتاب مقدمه ای مفصل در باب اهداف، شیوه کار، و تاریخچه این نوع گردآوری درج گردیده است. این مجموعه براساس الفبای عنوان مرتب شده و درباره هر کتاب اطلاعات کتابشناختی فراهم آمده است.

در انتهای کتاب فهرست عناوین، فهرست اعلام، اماکن و منابع به چاپ رسیده است.

◊ فرهنگ آرایه های ادبی (پیمان) در شاهنامه فردوسی، شامل ترکیب ها و عبارات های کنایی، استعاری، مجازی، اغراق...

پورانداخت برومند، چاپ اوگ، تهران، دیگر، ۱۳۸۰، ۲۴۴ص، رقمی.

این فرهنگ دربردارنده ترکیب ها و عبارات

چاپ اول، تهران، احسان، ۱۳۸۰، ۷۳۰ ص، وزیری.

در این کتاب، مجموعه فتاوی علامه یوسف قرضاوی از علمای اهل سنت، درباره اصول اعتقادی و احکام شرعی گرد آمده است. وی به پرسش‌های مختلف مسلمانان درباره موضوعات خانوادگی، عبادی، معاملاتی، اجتماعی، رفتاری و نظایر آن پاسخ گفته است. سؤالاتی درباره قرآن و تفسیر آن، سؤالاتی درباره احادیث نبوی، مسائلی مربوط به اعتقادات و امور غیبی، پیرامون طهارت و نماز، زکات و خیرات، مباحثی پیرامون مناسبت‌ها و جشن‌ها، مباحث حج و عمره، مبحث سوگند و نذرها و مبحث زن و خانواده.

◊ کفایه المحصلین فی تبصره احکام الدین

محمدعلی مدرس؛ به اهتمام: جعفر سبحانی تبریزی؛ مقدمه: مهدی محقق، چاپ اول، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۰، ۶۶۸ ص، وزیری.

مجموعه دو جلدی «کفایه المحصلین فی تبصره احکام الدین» که به زبان عربی تدوین شده به مباحثی در باب فقه اختصاص دارد. این مجموعه دو جلدی در اصل، شرح و تفسیری است که مدرس تبریزی بر کتاب تبصره المتعلمین فی احکام الدین علامه حلی نگاشته است. طلاب حوزه‌های علمیه در مجموعه دو جلدی حاضر، اصول استنباط عقلی و تهذیب دلایل شرعی و ابوابی از فقه یعنی طهارت، نماز، قصاص و دیات را فرا می‌گیرند. نگارنده شرح حاضر را با استناد به آیات قرآن کریم و روایات تدوین کرده است.

◊ نظام اقتصادی اسلام: مبانی مکتبی

حسین میرمعزی، چاپ اول، تهران، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۰، ۲۱۶ ص، رقی.

در نخستین بحث کتاب، مبانی مکتبی نظام اقتصادی سرمایه‌داری ارزیابی شده و در بخش دوم پس از معرفی مبانی مکتبی نظام اقتصادی اسلام، مقایسه‌ای از آن با نظام

سرمایه‌داری صورت گرفته است. نویسنده در هر بخش می‌کوشد تا سه مبحث را روشن نماید: مفهوم مبنای هر یک از نظام‌های اقتصادی؛ دلایل آن به ویژه دلایلی که بر مبنای فلسفی متکی است؛ بررسی آثار هر یک از نظام‌های اقتصادی با توجه به اهداف پذیرفته شده در آن. در بحث‌های مربوط به نظام اقتصادی اسلام به آیات و روایات و فتاوی حضرت امام خمینی (ره) استناد شده است.

◊ اربع رسائل الکلامیه: مقاله التکلیفیه والبقایات الصالحات للتهدیه الاول

محمد بن مکی شهید اول، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۰، ۳۲۸ ص، وزیری.

نوشتار حاضر، دو کتاب مقاله التکلیفیه و رساله البقایات الصالحات، تألیف محمد بن مکی شهید اول را (۷۳۴-۷۸۶ ق) شرح و تفسیر کرده است. موضوع هر دو کتاب در باب کلام شیعه امامیه است. هر دو کتاب و شرح و تفسیر آن به زبان عربی است. در ابتدای کتاب مقدمه‌ای کوتاه درباره شهید اول (زندگی، آثار و کرامات) و در پایان نیز چهار فهرست آیات، احادیث، مصادر تحقیق و موضوعات به چاپ رسیده است. برخی عناوین این دو کتاب عبارتند از: ماهیت تکلیف، آنچه متعلق به تکلیف است، ترغیب، ترهیب، ماهیت تکلیف و توابع آن، معنای سبحان الله، معنی الحمد لله، معنی لا اله الا الله و معنی الله اکبر.

◊ فلسفه و کلام

◊ اسلام و اروپا: همزیستی یا خصومت؟

اینگمار کارلسون؛ مترجم: منصوره حسینی و داود وفايي، چاپ اول، تهران، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ۱۳۸۰، ۱۸۸ ص، رقی.

اینگمار کارلسون در کتاب حاضر می‌کوشد تا با بیان پیشداوری‌های افسانه‌واری که درباره اسلام و مسلمانان در اروپا وجود دارد،

ماهیت واقعی تهدیدهایی که ادعای شود زیر پرچم سبز اسلام پنهان است، بر ملا سازد. او تأکید می‌کند که تهدید بودن اسلام برای جهان غرب، کاملاً بستگی به نوع رفتار خود غربی‌ها دارد. وی در مقدمه کتاب آورده است: «در این جا، سعی می‌شود تا پیش فرض‌هایی که از دیروز تا امروز درباره اسلام وجود داشته مورد بررسی قرار گیرد و عوامل گسترش بنیادگرایی اسلامی و تأثیرات سیاسی امروز آن توضیح داده شود.» نظام سیاسی و اقتصادی اسلام در دو بخش کتاب به طور خلاصه بیان شده و هم‌خوانی و عدم هم‌خوانی آن با دموکراسی و اقتصاد مدرن مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین تطابق قرائت‌های قرآنی با اقتصاد مدرن و دموکراسی و نیز نقش اسلام در جمهوری‌های آسیای مرکزی و میزان تأثیرگذاری آن بر جنگ بوسنی از بخش‌های دیگر کتاب است. نتیجه‌ای که از مطالعه این کتاب حاصل می‌شود این است که بنیادگرایی فزاینده در پی نیردی مقدس و برای حمله به غرب نیست. به علاوه رهبریت اسلامی که توانایی سازماندهی چنین جنگی را داشته باشد نیز موجود نیست. چه، تضادها و خصومت‌هایی که بین مذاهب گوناگون جهان اسلام چهره می‌نماید، به مراتب بیش از نفرتی است که در میان مسلمانان نسبت به غرب احساس می‌شود.

◊ آیین و اندیشه در دام خودکامگی: سیری در اندیشه سیاسی مسلمانان در فراز و فرود تمدن اسلامی

محمد خاتمی، چاپ اول، تهران، طرح نو، ۱۳۸۰، ۴۶۲ ص، رقی.

نویسنده درباره این کتاب تصریح نموده است: «این کتاب عمدتاً در صدد تشریح و بیان اندیشه سیاسی مسلمانان طی حدود دوازده قرن است. اما تنظیم مطالب حول یک نظریه است که دست کم به صورتی که در این کتاب آمده است در جای دیگر ندیده‌ام و آن نظر این است که بعد از دوران خلافت راشد، آنچه بر جهان سیاست مسلمانان

حاکم شد، چیزی جز تغلب یعنی بدترین صورت سیاست نزد همه فیلسوفان مسلمان و غیر مسلمان نبود. هر چند که در عمل تغلب صورت سیاست غالب در همه زمان ها و مکان های تاریخ و جغرافیایی بشری بوده است و هم امروز نیز دست کم آنچه بر حیات بین المللی حاکم است به تسامح می توان آن را صورتی از تغلب مذموم دانست. «به نظر نویسنده علت العلل غلبه گونه ای صوفیگری بر ذهن و ادب بسیاری از مسلمانان چیزی جز قدرت سیاسی متکی بر درفش و دینار و دروغ نبوده است و گرفتار آمدن ایمان و اندیشه در دام خودکامگی منشأ بسیاری از خسارت ها و فلاکت های مسلمانان شده است ...

◊ قرائت دین

حسین محمدی، چاپ اول، قم، ظفر، ۱۳۸۰، ۳۰۴ص، رقی. کتاب، مشتمل بر مجموعه مقالاتی است که در باب هرمنوتیک و قرائت های مختلف از دین نگارش یافته است. این مقالات عمدتاً واکنش هایی است درباره پلورالیسم قرآنی که امروزه از طرف افراد متفاوتی در جامعه ما مطرح شده است. این مقالات عمدتاً در نقد و ابطال نظریه تکثر قرائت دین نگاشته شده اند که عنوان برخی از آن ها عبارتند از: تاریخچه یا آبخور نظریه تکثر قرائت دین؛ مغالطه در نظریه تکثر قرائت دین؛ قرائت را معیاری باید؛ قرائت جدید یا نفی احکام و عقاید دینی؛ قرائت دین و قرئینه برهان؛ از تنوع اجتهاد به تکثر قرائت پل نزنید و آثار شیسم هرمنوتیک.

◊ یکتاپرستی، یا، فانوس رستگاری

مهدی پروا، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۰، ۲۶۴ص، رقی. در این کتاب نخست مطالبی در باب شناخت خداوند به طبع رسیده، سپس ابعاد معنوی انسان تشریح شده و نقش عبادت و پرستش و اعتقاد به یگانگی خدا در تکامل بعد غیر مادی انسان تبیین گردیده است. در ادامه به نمونه ها و مصداق هایی از گمراهان، فریبکاران،

دنیاپرستان، یاران نیمه راه، ناپایداران و قدرت پرستان در حوادث کربلا اشاره شده است. دیگر مباحث کتاب بدین قرار است: بهره وری منابع انسانی؛ هدف دین؛ تزکیه روان و کشمکش.

◊ مناظرات، ترجمه المراجعات

عبدالحسین شرف الدین؛ مترجم: حیدرقلی سردار کابلی؛ مقدمه: کیوان سمیعی، چاپ اول، تهران، سایه، ۱۳۸۰، ۵۳۲ص، وزیری. کتاب شامل مکاتباتی است که میان شرف الدین (یکی از علمای شیعه) و رئیس جامع الازهر علامه شیخ سلیم بشری، صورت گرفته است. موضوع نامه ها، بحث های عقیدتی و ایدئولوژیک-عمدتاً درباره امامت و خلافت پس از پیامبر (ص) و جانشینی علی (ع)- است که همواره باعث درگیری و مناقشه، میان دو فرقه بزرگ اسلام یعنی شیعه و سنی بوده است. در این کتاب، شرف الدین با امضای «ش» به نمایندگی از شیعه، و سلیم بشری با امضای «س» به نمایندگی از اهل سنت، سخن گفته اند. در هر نامه سلیم بشری پرسش هایی در باب اعتقادات اهل تشیع- خصوصاً امامت و خلافت علی (ع)- مطرح کرده که شرف الدین با استناد به منابع فقهی اهل سنت و دلایل عقلی به آن ها پاسخ داده است.

◊ معاد یا بازگشت به سوی خدا

محمد شجاعی، تهران، انتشار، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۳۸۴ص، وزیری. در این کتاب مقوله بازگشت انسان به سوی خداوند با استناد به آیات قرآن کریم، و روایات بازگو شده است. برای این منظور، نخست دلایل اعتقاد به معاد از منظر قرآن بررسی می شود، سپس دلایل عمومی معاد از دیدگاه فلاسفه و عرفا تبیین می گردد. برخی مباحث کتاب بدین قرار است: مراتب وجود، سیر و حرکت آسمان ها و زمین به سوی معاد، معاد انسان، حرکت روح و جسم انسان، بدن اخروی و احکام آن، لزوم

تحول روح و جسم، تنزلات روح انسان، و عالم مجرد.

◊ ومن الحوار اکتشفت الحقیقه (من بیروت کانت البدایه)

هشام آل قطیط، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۰۸ص، وزیری.

کتاب، مشتمل بر مجموعه مباحثی است به زبان عربی که در ارتباط با ولایت و خلافت پس از پیامبر (ص) نگارش یافته است. نگارنده با استناد به آیات قرآن، روایات، همچنین دیدگاه برخی علمای سنی (همچون فخر رازی، سیوطی، زمخشری، ثعلبی، صحیح بخاری، صحیح مسلم، صحیح ابن جان، صحیح ترمذی، ابن داوود، مالک، حنبل، ابن هشام، طبری، یعقوبی و ...) مبحث خلافت خلفای راشدین را بررسی کرده، سپس علل برتری حضرت علی (ع) را بر خلفای سه گانه و برخی کرامات و فضایل حضرت علی (ع) را ذکر نموده است.

◊ چشم اندازی به حکومت مهدی (هج)

نجم الدین طبسی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۰، ۲۲۴ص، وزیری. در بخش نخست این کتاب اوضاع نابسامان جهان پیش از ظهور امام (ع)- که آکنده از جنگ و کشتار و ویرانی و قحطی، ظلم و ستم، ناامنی و تجاوز است- بررسی می شود و طی آن، نگارنده نشان می دهد که مردم در آن هنگام از مرام ها، مکتب ها و حکومت های گوناگون مأیوس شده و در انتظار ظهور مصلحی به سر می برند تا نجات بخش آنان باشد. در بخش دوم شرحی از چگونگی قیام و انقلاب حضرت مهدی (ع) به طبع می رسد. در بخش پایانی کتاب نیز چگونگی اداره نظام حکومتی و شیوه زمامداری آن حضرت پس از برقراری صلح در جهان ذکر می گردد.

◊ سپیده امید: کاوشی در مهدویت

حسین اسحاقی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۰، ۱۹۲ص، رقی. در این کتاب مطالبی درباره زندگی و امامت

حضرت صاحب الزمان (ع) به اهتمام مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما فراهم آمده است. کتاب با اشاره به تولد آن حضرت و شرح زندگی ایشان تا دوران غیبت آغاز می‌شود، سپس پیشینه اعتقاد به مهدویت در سایر ادیان و ملل بررسی می‌گردد. در پی آن، جایگاه امام زمان (ع) در قرآن کریم تبیین می‌شود. در پایان کتاب نیز چند پرسش و پاسخ در باب زندگی، غیبت، طول عمر، نواب چهارگانه، زمان ظهور امام زمان (ع) و نظایر آن فراهم آمده است.

◀ **آینده اسلام و غرب: برخورد تمدن‌ها یا همزیستی مسالمت‌آمیز**

شیرین هانتر؛ مترجم: همایون مجد، چاپ اول، تهران، فرزان روز، ۱۳۸۰، ۳۲۲ ص، رقی.

موضوع اصلی کتاب درباره روابط و مناسبات جهان اسلام و غرب است. نگارنده در این کتاب عمدتاً با برد نظریه برخورد تمدن‌های ساموئل هنتینگتن، وضعیت سیاسی جدید میان اسلام و غرب را تشریح می‌کند. علاوه بر آن، این مباحث را نیز مطرح می‌سازد: گسترش تجربه اسلامی، جنبش اسلام‌گرا و ریشه‌ها و ابعاد ضد غربی آن، ویژگی اسلام یا دگرگونی اجتماعی و سیاسی؛ نقش اسلام در شکل‌گیری سیاست خارجی؛ ایران و عربستان سعودی. در دیباچه کتاب آمده است: شهرت نظریه برخورد تمدن‌ها به نوعی کلی‌گویی و اظهار نظرهای فراگیر درباره ماهیت روابط بین اسلام و غرب و نیز ابهام در تعریف اسلام و غرب، که هر دو مفاهیم هم‌تمدنی و هم ژئوپلیتیکی هستند، منجر شده است. از آن‌جا که جهان واقعی کشورهای یا گروه‌هایی از کشورهای و نه تمدن‌ها، با یکدیگر درگیر می‌شوند، مهم است که نخست روشن شود مقصود از جهان اسلام و غرب چیست. آیا اسلام به معنای تمام کشورهای است که در آن‌ها اکثر مردم پیرو مذهب اسلام هستند یا کشورهای که نوع خاصی از دولت اسلامی بر آن‌ها حاکم

است؟ اگر معنای مورد نظر تمام کشورهای اسلامی را شامل می‌شود، آن‌گاه برخورد بین اسلام و غرب غیر واقعی و بسیار نامحتمل می‌نماید، زیرا مناسبات اکثر حکومت‌های اسلامی با کشورهای عمده غربی-آمریکا و اروپای غربی-خوب است.

◀ **اسلام و مدرنیته: پاسخ‌تنی چند از روشنفکران مسلمان**

گردآورنده: جان کوپر، رونالد نلر، محمد محمود؛ مترجم: سودابه کریمی، چاپ اول، تهران، وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات، ۱۳۸۰، ۲۵۸ ص، وزیری. مجموعه حاضر شامل مقاله‌های تنی چند از روشنفکران مسلمان درباره اسلام و سیاست، فلسفه و اسلام، دنیاگرایی و اسلام و علوم است که با این عناوین تدوین شده است: طبیعت، اغراق و دولت استعماری؛ محدوده قداست؛ عالم اسلامی و رهبر دینی؛ شیخ محمد سعید رمضان البوتی؛ تاریخ اسلامی، هویت اسلامی و اصلاح قوانین اسلامی؛ دومین رسالت اسلام و برنامه مدرنیستی محمود محمد طاهای؛ نظرات محمد طالبی پیرامون اسلام و سیاست؛ آیا خردورزی جدید می‌تواند اعتقادات دینی نوینی را شکل دهد؛ اسلام، اروپا، غرب؛ صفات الهی در قرآن و برخی ابعاد شاعرانه آن.

◀ **قرآن و پلورالیزم**

محمدحسن قدردان قراملکی، چاپ اول، تهران، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۰، ۲۲۰ ص، رقی.

مؤلف در این نوشتار بر آن است نشان دهد که از منظر قرآن و سنت نمی‌توان ادیان دیگر را در عرض آیین مقدس اسلام قرار داد و همه آن‌ها را به یک اندازه حق انگاشت. اسلام مطلق در برابر خدا، تکثر ادیان خواست خدا، استعمال صراط مستقیم به صورت نکره، توحید و عمل صالح ملاک هدایت، تمجید اهل کتاب و وعده ثواب و دوری از عذاب، تکثر شاهد در قیامت و جزیه اهل کتاب از

جمله موضوعاتی است که نویسنده با استناد به آیات قرآن و احادیث و روایات آن‌ها را بررسی و ارزیابی می‌کند.

◀ **جنید بغدادی (تاج العارفین) تحقیقی در زندگی و افکار و آثار**

فریدالدین رادمهر، چاپ اول، تهران، روزنه، ۱۳۸۰، ۴۳۲ ص، وزیری.

در کتاب حاضر، به تفصیل، زندگی و آثار جنید بغدادی (۲۹۷ق) یکی از عرفا و صوفیان قرن سوم و چهارم هجری شرح و بررسی شده است. نویسنده در ابتدا، ضمن مروری بر اوضاع سیاسی-اجتماعی قرن سوم، ویژگی‌های دینی، علمی و عرفانی این قرن را بررسی می‌کند. در بخش نخست کتاب با عنوان دوران زندگی جنید، موضوعاتی چون: زندگی، تدین، معاشران، تصوف، تعلیم و تعلم، و آثار جنید مطرح شده است. مطالب بخش دوم مربوط به نظریات و اعتقادات جنید در باب صحو و سکر، معرفت‌الله، طریق‌الی‌الله ولایت، ریاضت در شریعت، و تصوف است. بخش سوم به شرح و توضیح آثار و نوشته‌های جنید اختصاص یافته است.

◀ **قرآن و تفسیر**

◀ **قصه‌های قرآن: برگرفته از تفسیر نمونه**

ناصر مکارم شیرازی [و دیگران]؛ تدوین: حسین حسینی، چاپ اول، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۰، ۷۲۶ ص، وزیری. در بخش نخست این کتاب داستان‌ها و حکایت‌های پندآموز از زندگی پیامبران الهی با استناد به آیات و قصص قرآن فراهم آمده که از آن جمله است: داستان حضرت آدم (ع)، حضرت نوح (ع)، حضرت هود (ع)، حضرت موسی (ع) و حضرت عیسی (ع). بخش دوم مشتمل بر داستان‌ها و حکایت‌هایی از اصحاب، اقوام و افراد دیگر است که در قرآن از آن‌ها سخنی به میان آمده است؛ مانند اصحاب کهف، اصحاب اخدود، اصحاب فیل، قوم سبا و لقمان. در بخش پایانی نیز با

استناد به آیاتی از قرآن کریم شرحی از رخدادهای صدر اسلام به دست داده شده، از جمله رخدادهای آغاز وحی، هجرت پیامبر (ص)، تغییر قبله، جنگ بدر، جنگ احد، صلح حدیبیه، فتح مکه، جنگ تبوک و مباحله.

◊ متن و ترجمه تفسیر شریف بیان السعاده فی مقامات العباده

سلطان محمد بن حیدر سلطانعلی شاه؛ مترجم: محمد آقا رضاخانی، حشمت الله ریاضی؛ ویراستار: حبیب الله پاک گوهر، عزیز الله قائمی، چاپ اول، تهران، محسن، ۱۳۸۰، ۴۳۴ ص، وزیری.

ششمین جلد از مجموعه «بیان السعاده فی مقامات العباده» نوشته محمد گنابادی بیدختی (سلطانعلی شاه) به تفسیر سوره های یونس و توبه اختصاص یافته است. مؤلف در این تفسیر با توجه به جنبه های صرف، نحو و اشتقاق کلمات، نیز با استناد به سایر آیات قرآن کریم و روایات ائمه معصومان (ع)، همچنین استدلالات کلامی به تفسیر این دو سوره اهتمام کرده است. تأکید و توجه نگارنده عمدتاً به جنبه های عرفانی تفسیر معطوف بوده است. ذیل هر یک از آیات قرآن کریم ابتدا ترجمه فارسی، سپس شرح و تفسیر آن به زبان فارسی آمده است.

◀ تاریخ و شروح حال

◊ شریعتی، متفکر فردا

هاشم آفاجری، چاپ اول، تهران، ذکر، ۱۳۸۰، ۱۷۲ ص، رقی.

«شریعتی متفکر فردا» مجموعه مقالاتی است از سید هاشم آفاجری درباره جایگاه شریعتی در گفتمان دموکراسی و جامعه مدنی که از آن به منزله گفتمان غالب روشنفکری دینی امروز و فردای ایران اسلامی یاد می شود. به زعم وی: در اندیشه دکتر علی شریعتی، نه تنها ایدئولوژی تعارضی با آزادی و عقل ندارد؛ بلکه شعار معروف دکتر شریعتی، عرفان، آزادی و برابری بود. اما چیزی که هست،

شریعتی اولاً دموکراسی را به مشابه یک ایدئولوژی تلقی نمی کرد؛ بلکه به دموکراسی به عنوان یک نظام سیاسی می نگریست. ثانیاً علاوه بر رد نظام های سیاسی توتالیتر، به نقد نظام سیاسی دموکراسی هم پرداخت و به گمان من، افرادی که می پندارند ایدئولوژی دکتر شریعتی ضد آزادی و دموکراسی است، به دلیل آن است که به موضوع او توجه نکرده اند. اگر دکتر شریعتی، دموکراسی را در قرائت لیبرال بورژوازی آن نقد کرده است، باید توجه کنیم که این نقد از موضع مادون مدرن نیست، بلکه نقادی لیبرال دموکراسی، از موضع فرامدرن است. عناوین برخی از مقالات عبارتند از: دین و ایدئولوژی؛ شریعتی و ایدئولوژی؛ دکتر شریعتی از توتالیتریسم دفاع نمی کند؛ رجوع مستقیم به دین در اندیشه های شریعتی؛ شریعتی: مدافع دموکراسی و دین و دموکراسی در اندیشه های دکتر شریعتی.

◊ وعاظ السلاطین: رای صریح فی تاریخ الفکر

الاسلامی فی ضوء المنطق الحدیث

علی وردی، چاپ اول، تهران، صادق، ۱۳۸۰، ۲۷۲ ص، وزیری.

کتاب حاضر، مجموعه سخنرانی ها و مطالب علی الوردی است که در خصوص تاریخ اسلام و موعظه ایراد شده است. وی در این کتاب ابتدا مطالب احکام و پند و اندرزهایی در باب خودسازی و نفس، ازدواج، شورو مشورت، شهید و شهادت بیان داشته، سپس برخی نکات تاریخی و سیاسی درباره قریش، عبدالله بن سبا، شیعه و سنی، علی بن ابی طالب، و شعر در قریش را توضیح داده است.

◊ ربیع بن خثیم، یا، تذکره خواجه ربیع مشهد

محمد مهدی فقیه محمد جلالی، چاپ اول، تهران، مرشد، ۱۳۸۰، ۱۷۲ ص، رقی.

در نوشتار حاضر نخست به نسب و طایف، خواجه ربیع اشاره شده، سپس مقام علمی وی همراه شرحی از زندگی وی فراهم آمده

آن گاه کلمات قصار، مواعظ، نصایح و دعاهایی از خواجه ربیع به طبع رسیده است. در پایان حکایت هایی در ارتباط با خواجه ربیع آورده شده است.

◊ معرفت شناسی حضرت فاطمه زهرا (ع)

تهیه و تنظیم: مرکز امور مشارکت زنان- ریاست جمهوری، چاپ اول، تهران، برگ زیتون، ۱۳۸۰، ۱۲۴ ص، رقی.

کتاب حاضر سومین مجلد از مجموعه مقالات و سخنرانی های ارائه شده در ایام ولادت حضرت صدیقه طاهره (س) در سال ۱۳۷۹ است که با عنوان معرفت شناسی حضرت فاطمه زهرا (س) به چاپ رسیده است. در این مجموعه، ضمن مروری کوتاه بر زندگی حضرت فاطمه (س)؛ سیره اخلاقی و تربیتی، کرامات و فضایل، و فعالیت های سیاسی آن حضرت بازگو می شود. عناوین مقالات بدین قرار است: یا فاطمه زهرا (س) تجربه دینی و بر ممدار آن الگوی علم اجتماعی مدیریت فرآیند تغییر؛ یا فاطمه زهرا (س) در اندیشه تعالی روان شناختی خود؛ فرانیاز و فرانگیزش در نیایش بانو (س) رکن اصیل مکتب تربیتی سنت فاطمه (س)؛ تجلی گه نور؛ فدک آغاز قیام و مبارزه زهرا (س) بود و ...

◊ خاطرات حضرت آیه الله احمدی میانجی

به اهتمام: عبدالرحیم ابادری، چاپ اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، ۳۵۶ ص، وزیری.

در ابتدای کتاب شرح حال مختصری از زندگانی آیه الله احمدی میانجی ذکر گردیده و سپس از فعالیت های علمی و مذهبی ایشان سخن به میان آمده است. مطالب اصلی کتاب شامل خاطرات آیه الله احمدی درباره وقایع و رخدادهای انقلاب اسلامی ایران است که این موضوعات را در بر دارد: کشف حجاب، تبعید علما توسط رضاخان؛ نهضت ملی شدن نفت؛ حماسه فدائیان اسلام؛ آغاز نهضت امام خمینی (ره)؛ انجمن های ایالتی و ولایتی؛ کشتار فیضیه؛ اعدام حسنعلی

منصور؛ چاپ قرآن توسط شاه؛ مطهری و دکتر شریعتی؛ فرار شاه از ایران و ...

◊ مبانی نهضت احیای فکر دینی

محمد جواد صاحبی، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۰، ۴۰۲ ص، وزیری.

نگارنده در کتاب، در پنج بخش، مبانی و مراحل شکل‌گیری نهضت‌های احیای فکر دینی را بررسی و تحلیل کرده است. برآمدن تمدن غربی و فرود تمدن شرقی و به خصوص اسلامی، فرزندانگان مسلمان را بر آن داشت که به بازیابی هویت دینی و ملی خویش پردازند.

از این رو، هسته‌های اصلی نهضت‌های اصلاح طلبی با هم یکسان نبودند، اما در بسیاری از رویکردها و اهداف با هم مشترک بودند. لذا می‌توان همه آن‌ها را نهضت تجدید حیات اسلام نامید. این نهضت وجوه مشترکی با نهضت اصلاح طلبی اروپا داشت و از تجربیات تاریخی آن متأثر بود، ولی در مبادی و غایات با آن متفاوت بود. اصلاح اندیشه دینی، نقطه مشترک و محور اصلاح اجتماعی بود، اما رهبران و نخبگان آن دو نهضت، تلقی یکسانی از اصلاح دینی ندارند؛ زیرا در شرق مسلمان، دین مفهوم دیگری داشت. اصلاح طلبان مسلمان، اصلاح جامعه را در گرو احیای فکر دینی می‌دانستند و نهضت احیای فکر دینی عبارت بود از: بازخوانی معارف دینی، پالودن آن‌ها از خرافات و رسوبات ذهنی، و در نهایت، تفسیر آموزه‌های مذهبی، مطابق با شرایط و مقتضیات زمان و مکان. کتاب حاضر در پنج فصل تدوین شده است: احیای اندیشه توحیدی، احیای اندیشه حکومت دینی، احیای اندیشه آزادی، احیای اندیشه اتحاد دینی و احیای نهضت علمی و تمدن دینی.

◊ اتوارپراکنده: بررسی تاریخ و زندگانی امامزادگان قم

محمد مهدی فقیه محمدی جلالی، چاپ اول، تهران، مرشد، ۱۳۸۰، ۶۱۲ ص، وزیری.

در این کتاب پس از اطلاعاتی درباره ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی و جغرافیای شهر قم، علل پراکندگی سادات در ممالک اسلامی بیان شده است. در ۲۲ فصل کتاب ۲۲ تن از سادات و امام‌زاده‌های شهر قم به خوانندگان معرفی شده است. اطلاعاتی که درباره هر امام‌زاده آمده، از این قرار است: مشخصات، علل وارد شدن به شهر قم، فعالیت‌های مذهبی و اجتماعی، ویژگی‌های اخلاقی و ذکر حالات ایشان، تصاویری از بقعه، و زیارت‌نامه. امام‌زاده‌های معرفی شده از این قرارند: حضرت معصومه، امام‌زاده علی بن جعفر، امام‌زاده شاه ابراهیم، امام‌زاده احمد بن قاسم، امام‌زاده سلطان محمد شریف، امام‌زاده ناصرالدین، حمزه ابن امام موسی کاظم، ابوالاحمد موسی، چهل اختران، زید شاه اسماعیل، شاه سید علی، ابوالاحمد بن محمد حنفیه، چهار امام‌زاده معروف به امام‌زاده ملاآقا بابا، شاهزاده حارث بن احمد (امام‌زاده خاکفرج)، امام‌زاده صفورا، ابراهیم (بخشی)، شاه جعفر موسوی، سید عبدالله (قلعه صدری)، سید جمال‌الدین، سید معصوم، و علی موسی الرضا.

◊ مادر خوبی داشتیم! سرگذشت مادرم زهرا(ع)
از قبل از ولادت تا بعد شهادت

ز. ام مهدی، چاپ اوگ، قم، دلیل، ۱۳۸۰، ۱۶۸ ص، رفقی.

این کتاب با مطالبی در باب ولادت حضرت فاطمه زهرا(ع) آغاز شده، سپس شرح ازدواج آن حضرت درج گردیده، آن‌گاه فراز و نشیب‌های زندگانی حضرت فاطمه زهرا(س) با این موضوعات بازگو شده است: فاجعه بزرگ سقیفه؛ دستور ابوبکر برای حمله و آتش زدن خانه؛ تحولات فدک؛ خطاب حضرت به مهاجرین و انصار؛ غضب خلافت و وداع با جنازه مادر. کتاب با احادیثی درباره فاطمه زهرا(س) به پایان می‌رسد.

◊ شاردن و ایران: تحلیلی از اوضاع ایران در قرن هفدهم میلادی

دیریک وان در کرویس؛ مترجم: حمزه اخوان تقوی، چاپ اول، تهران، فرزانه روز، ۱۳۸۰، ۵۳۰ ص، وزیری.

کتاب حاضر ترجمه زندگی‌نامه مستند شاردن به ویژه مسافرت‌های پرماجرایی اوست که بخش اعظم آن به ایران و ایرانیان اختصاص دارد و طی آن از دل‌بستگی شاردن به ایران سخن می‌رود. مؤلف کتاب مانند شاردن دوبار به ایران سفر کرده و در سفر دوم همان مسیری را می‌پیماید که سال‌ها پیش شاردن طی نموده است. این کتاب در عین حال شرح و تحلیلی از اوضاع و احوال برخی از کشورهای اروپایی است مانند فرانسه و انگلیس و هلند و اسپانیا در آن زمان، همچنین وضعیت دولت‌های ایران و عثمانی در عهد صفویان.

◊ روشنفکران آذری و هویت ملی و قومی

علی مرشدی زاد، چاپ اوگ، تهران، نشر مرکز، ۱۳۸۰، ۳۷۲ ص، رفقی.

پدیده قومیت و شکل‌گیری هویت‌ها و خرده‌فرهنگ‌هایی در درون هویت ملی در بسیاری از کشورهای جهان مسئله سیاسی و اجتماعی مهمی است. پژوهش حاضر نیز به بخشی از موضوع قومیت در ایران - مشخصاً آذری‌ها - اختصاص می‌یابد. در کتاب پس از بحث نظری درباره مفهوم قومیت و شرحی فشرده از پیشینه تاریخی آذربایجان، نقش روشنفکران و نخبگان آذری در شکل دادن به هویت قومی و گرایش‌ها و حرکت‌های سیاسی و اجتماعی بررسی شده خاطر نشان می‌گردد که نحوه نگرش روشنفکران آذری به مسائل قومی از آغاز سلطنت رضاشاه تاکنون تحولات و دگرگونی‌هایی چند از سر گذرانده است.

◊ سرزمین یادها و نشانه‌ها

محمد فرقانی، چاپ اوگ، تهران، مشعر، ۱۳۸۰، ۱۹۲ ص، پالتویی.

این کتاب حاوی مطالب و راهنمایی‌هایی است برای آشنایی و آگاهی زائران خانه خدا با

سرگذشت تاریخی و بناهای مختلف مکه و مدینه که از سه بخش تشکیل شده است. پیش گفتار درباره اهمیت و فضیلت حج، احکام تقلید، احکام خمس و تطهیر اخوان، آداب سفر حج و تذکرات عمومی است. بخش اول کتاب به مکه اختصاص دارد. در این بخش از سرگذشت حضرت ابراهیم (ع)، اجداد پیامبر، نامگذاری کعبه، چند رویداد مهم تاریخی در مکه، محدوده حرم، فضیلت حرم، تاریخ مسجدالحرام و فضیلت آن سخن به میان آمده است. در ادامه این بخش قسمت های مختلف کعبه و مسجدالحرام معرفی می شود که عبارتند از: ارکان کعبه، حجرالاسود، در کعبه، مُستجار، رکن یمانی، ناودان کعبه، پرده کعبه، ملتزم، مقام ابراهیم، حجر اسماعیل، چاه زمزم، صفا و مروه، شعب ابی طالب، دارالندوه، کوه ابوقبیس، مسجد جن، غار حرا، غار ثور، احرام مزار شهدای فح، عرفات، منا، رمی جمرات، قربانی. بخش دوم کتاب حاوی اطلاعاتی است درباره مدینه که با سابقه تاریخی و رویدادهای مهم آن آغاز می شود و با معرفی آثار و بناهای اصلی شهر ادامه می یابد. مهم ترین مواضع و اماکن مدینه عبارتند از: مسجد النبی، خانه حضرت فاطمه (س)، روضه النبی، منبر پیامبر، ایوان صفا، قبرستان بقیع، بیت الاحزان، مسجد غمامه، مسجد مباحله، کوه احد، مساجد متعدد مدینه، بدر، خیبر، فدک، ریزه، غدیر خم. بخش سوم و پایانی کتاب شامل مناسبت های ایام حج است که عبارتند از: دحو الارض، شهادت امام جواد (ع)، دهه اول ذی حجه، شهادت امام باقر (ع)، شب و روز عرفه، شب و روز عید قربان، ولادت امام هادی (ع)، عید غدیر، روز مباحله، بیست و پنجم ماه ذی حجه.

◇ الفتح

محمد بن علی ابن اعثم کوفی؛ مترجم: محمد بن احمد مستوفی هروی؛ مصحح:

غلامرضا طباطبایی مجد، چاپ اول، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۰، ۱۱۴۲ ص، وزیری. کتاب «الفتح» یا «ترجمه تاریخ اعثم کوفی» تألیف ابومحمد احمد بن علی اعثم کوفی الکندی (متوفی ۳۱۴ق/ ۹۲۶م) یکی از معتبرترین متون تاریخ اسلام به شمار می آید. اصل کتاب به زبان عربی در اوایل قرن چهارم هجری نوشته شده، سپس محمد بن احمد مستوفی هروی (از محققان قرن ششم هجری قمری) آن را به فارسی برگردانده است. ارزش کار ابن اعثم در تألیف این کتاب در آن است که وی علاوه بر روایت اقوال مورخان و محدثان نقه - از جمله مدائنی، واقدی، ابومخنف و ابن کلبی - تمامی شنیده ها و دریافت های خویش را در قالب روایت تاریخی به ترتیب سنوات ذکر کرده است. در نتیجه، جریانات تاریخی دوران بعد از رحلت حضرت رسول (ص) به صورتی یکنواخت در اختیار خواننده قرار گرفته است. تصحیح حاضر حاصل بررسی ۹ نسخه خطی از کتاب الفتح است. مصحح کتاب علاوه بر توضیحی درباره اهمیت و ارزش اثر، احوال و زندگی و آثار ابن اعثم نیز مترجم یا مترجمان کتاب را معرفی می کند، از ارزش ادبی کتاب سخن می راند، به نسخ خطی مورد مقابله در تصحیح، روش تصحیح اشاره می نماید؛ همچنین در بخش توضیحات و تعلیقات، مکان ها و اشخاص و نکات تاریخی و مذهبی مطرح شده در متن را به اختصار شرح می دهد. تصحیح حاضر در شش فصل با این عناوین تدوین شده است: دوران خلافت ابوبکر بن ابی قحافه؛ دوران خلافت عمر بن خطاب؛ دوران خلافت عثمان بن عفان؛ دوران خلافت علی بن ابی طالب (ع)؛ امام حسن (ع)، معاویه، صلح؛ امام حسین (ع)، یزید، قیام. لازم به توضیح است که ابن اعثم، محدث، شاعر و مورخ شیعی بزرگ قرن سوم و چهارم هجری است.

◇ نقش قبایل یمنی در حمایت از اهل بیت (ع) (قرن اول هجری)

اصغر منتظر القائم، چاپ اول، قم، بوستان کتاب ق، ۱۳۸۰، ۴۰۸ ص، وزیری. کتاب حاضر تحقیقی است درباره چگونگی گرایش قبایل یمنی به تشیع و حمایت آن ها از اهل بیت (ع) که طی آن، نقش ایشان در تحکیم و گسترش قیام های شیعه تبیین شده است. نویسنده در این تحقیق کوشیده است به پرسش های ذیل پاسخ دهد: قبایل یمنی چگونه به اسلام رو آوردند و تفاوت گروه و نگرش آن ها به اسلام چه بوده است؟ گرایش یمنی ها به تشیع از چه زمانی آغاز و تحت تأثیر چه عواملی بوده است؟ آیا تشیع یمنی ها تحت تأثیر نظام حکومت های باستانی عربستان جنوبی بوده است؟

◇ پلی بر گذشته (تأملی در بنیان تاریخ ایران): برآمدن اسلام، بخش دوم: بررسی اسناد سیاسی ناصر پورپیرار، چاپ اول، تهران، کارنگ، ۱۳۸۰، ۳۱۲ ص، رفعی.

نویسنده، این کتاب را به زعم خود با هدف روشن ساختن توطئه ای برنامه ریزی شده به منظور تحریف بنیان تاریخ ایران به رشته تحریر درآورده است. کتاب حاضر تلاش می کند با بررسی برخی متون و تحقیقات و رویدادهای تاریخی، پیشینه تاریخی قبل از اسلام ایران را انکار و تاریخ و تمدن عرب و اسلام را مبنایی برای تاریخ ایران مطرح نماید. از این رو، او ضمن کذب و مغلوط و توطئه آمیز و جعلی خواندن بسیاری از متون و گزارش ها و تحلیل های تاریخی رویدادهای ایران در قرون نخستین اسلامی، به آن منابع و گزارش ها از نظر گاهی دیگر توجه می کند و به نتایجی متفاوت دست می یابد. نویسنده بر این باور است که توطئه ای دقیق و هولناک در کار بوده که روشنفکران و اندیشمندان ایران را به سوی عرب و اسلام ستیزی سوق دهد. وی ضمن تکرار این ادعا در صفحات متعدد کتاب، سعی کرده با بررسی شواهد تاریخی با دیدگاه خاص خویش، ریشه های این توطئه

را شناسایی و چشم‌انداز نوینی به حضور عنصر عرب و اسلام در تاریخ ایران نشان دهد. کتاب از شش بخش تشکیل شده است. نویسنده در فصل اول از کتاب اطلس تاریخ اسلام اثر حسین مونس تجلیل نموده و بر انتقادات مطرح شده به جنبه‌های افراطی عرب‌گرایی و اشکالات تاریخی کتاب که از سوی مترجم و ویراستار در مقدمه آن کتاب آمده، ایراد وارد نموده و منتقدان کتاب را به عجم‌گرایی افراطی متهم می‌سازد. نویسنده در فصل دوم با نقل مطالبی از متون تاریخ سعی می‌کند نشان دهد که تمام اسناد و متون و گزارش‌های تاریخی تا پایان قرن سوم هجری، مغشوش و ساختگی یا هدف نشان دادن خشونت و چهره منفی اعراب و به طور کلی عرب سنتزی شکل گرفته است: از جمله خبر به خون کشیدن مردم جرجان توسط یزید بن مهلب که به نظر مؤلف خبری معمول است. وی معتقد است اصولاً تا میانه قرن سوم اصلاح خط و کتابت و نگارش عربی رواج نداشته و شکل نگرفته بوده است. مؤلف در فصل سوم با عنوان پس از پیامبر چنین اظهار می‌دارد حال که به دلیل فقدان خط و نوشتار تا حدود ۲۵۰هـ. ق بر هیچ نقل و روایتی اعتماد نیست. بنابراین برای بررسی تاریخ صدر اسلام باید فقط به قرآن و چند نامه پیامبر (ص) متکی بود؛ نویسنده سپس به تدوین و شناخت تاریخ اسلام پس از پیامبر بر اساس متون مورد نظر خود اشاره کرده بر همان اساس، دوره‌های اموی و عباسی را بررسی می‌کند و عمدتاً از سیاست‌های عرب‌گرایی آن‌ها تمجید کرده و آخر سر به قیام ابو مسلم رسیده و جواد او را انکار کرده، می‌نویسد: ساخت افسانه ابو مسلم، انتقال و انتساب نیروی عمل‌کننده ضد اموی به ایرانیان و گماردن آن‌ها در کار مخالفت با عرب و اسلام است. اگر نمی‌توان حضور ابو مسلم خراسانی را در تاریخ ثابت کرد، پس تکلیف دیگر اجزای این به اصطلاح جنبش مقاومت ایرانیان، خود به خود معلوم است.

◊ **دین و دولت عهد ساسانی و چند مقاله دیگر**
شیرین (اسلامی ندوشن) بیانی، چاپ اول، تهران، جامی، ۱۳۸۰، ۲۲۸ص، رقی. کتاب حاضر مجموعه مقالاتی از دکتر شیرین بیانی است که پیش از این در نشریات یا گردهمایی‌های مختلف ارائه شده است. عناوین مقالات بدین قرار است: نظری گذرا بر دین و دولت در عهد ساسانی؛ نگاهی به وضع زن در ایران باستان؛ دو سردار چنگیز و گشایش ایران؛ مولانا جلال‌الدین و راز آفرینش؛ فرقه قلندریه در عهد ایلخانی؛ زندگی بایسته در بوستان که خلاصه‌ای از آن تحت عنوان هویت ایرانی از دیدگاه سعدی در بوستان در سمینار هویت ایرانی در پایان قرن بیستم در دانشگاه لندن (فروردین ۷۷) عرضه شده است. شیراز به روایت ابن بطوطه؛ پیوند ادبیات با تاریخ در ایران و باباطاهر عربان از اقطاب فرقه قلندریه.
◊ **شب‌نم سرخ: مروری بر زندگی و مبارزات روحانی شهید سید مجتبی نواب صفوی (ره)**
محمدحسین فکور، چاپ اول، قم، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۰، ۸۸ص، رقی. کتاب داستان‌واره‌ای از زندگینامه شهید سید مجتبی نواب صفوی که توسط نویسنده‌ای نوجوان نوشته شده است. سال شمار زندگی شهید نواب صفوی بدین قرار است: سال ۱۳۰۵: تولد در تهران، سال ۱۳۱۱: زندانی شدن پدرشان توسط رضاشاه، سال ۱۳۱۴: درگذشت پدر شهید، سال ۱۳۱۷: شروع به تحصیل در مدرسه صنعتی آلمانی‌ها در (ع) سال ۱۳۲۰: آغاز تحصیل در حوزه‌های علمیه، سال ۱۳۲۱: استخدام در شرکت نفت در آبادان، سپس رفتن به حوزه علمیه نجف، سال ۱۳۲۴: بازگشت به ایران و اقدام به ترور ناموفق احمد کسروی، تابستان سال ۱۳۲۴: برپا کردن گروه مسلحانه فداییان اسلام، اواخر سال ۱۳۲۴: ترور احمد کسروی توسط گروه فداییان اسلام، سال ۱۳۲۸: ترور عبدالحسین هژیر-وزیر دربار شاه- توسط فداییان اسلام، سال ۱۳۲۹:

ترور تیمسار رزم‌آرا-نخست وزیر وقت- توسط این گروه، سال ۱۳۳۰: زندانی شدن شهید به مدت ۲۰ ماه پس از روی کار آمدن دکتر مصدق، سال ۱۳۳۴: به دنبال ترور ناموفق حسین علاء-نخست وزیر وقت- شهید نواب صفوی و جمعی از اعضای گروه فداییان اسلام دستگیر شدند و به رأی دادگاه حکومت شاهنشاهی همراه سه نفر از یارانش، در سن ۳۲ سالگی به شهادت رسید.

◊ **بازشناسی یک اندیشه: یادنامه بیستمین سالگرد شهادت آیه‌الله دکتر بهشتی**

تهیه و تنظیم: بنیاد نشر آثار و اندیشه‌های شهید آیه‌الله دکتر بهشتی، چاپ اول، تهران، بقعه، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی استان اصفهان، ۱۳۸۰، ۲۸۸ص، وزیری. مجموعه حاضر که به مناسبت گرامیداشت بیستمین سالگرد شهادت آیه‌الله دکتر بهشتی تهیه شده از پنج بخش تشکیل گردیده است. بخش اول گفت و گویی است با دکتر بهشتی درباره زندگی ایشان. در این بخش همچنین سخنرانی دکتر بهشتی در خرداد ۱۳۴۹ در حسینیه ارشاد درج گردیده که گزارشی است از فعالیت‌های مرکز اسلامی هامبورگ در زمان مدیریت ایشان (۴۹-۱۳۴۴). بخش دوم شامل معرفی دو طرح علمی و تحقیقاتی است که توسط دکتر بهشتی تدوین شده است. اولین طرح با هدف برنامه‌ریزی سازمان‌یافته و دراز مدت به منظور پرورش مبلغان کارآمد برای اعزام به کشورهای دیگر تهیه شده بود. طرح دوم با هدف پژوهشی گسترده به منظور بازشناسی و بازاندیشی در منابع اندیشه اسلامی تدوین شده است. سومین بخش مشتمل است بر سه نوشتار درباره ابعاد گوناگون اندیشه دکتر بهشتی به قلم سید علیرضا حسینی بهشتی، حجت‌الاسلام محمد سروش محلاتی و حجت‌الاسلام سید جواد ورعی. در بخش چهارم نیز هشت مقاله در معرفی و نقد و بررسی برخی از آثار منتشر شده دکتر بهشتی آمده است. بخش پنجم

کتاب شناسی آثاری است که از دکتر بهشتی منتشر شده یا درباره ایشان به طبع رسیده است. این بخش شامل کتاب‌ها، جزوه‌ها، سخنرانی‌ها و مقالات، مصاحبه‌ها و اشعار است. کتاب با فهرست اعلام به پایان می‌رسد.

◇ درس‌هایی از انقلاب

علی صفایی حائری، چاپ اول، قم، هجرت، ۱۳۸۰، ۵۲۰ص، وزیری.

کتاب حاضر مجموعه‌ای است از مباحث نظری بر پایه دیدگاه‌ها و استدلال‌های دینی و اعتقادی، درباره انقلاب و قیام و جهاد که با هدف تحلیل و تشریح علل و زمینه‌های انقلاب اسلامی از منظری دینی فراهم آمده است. شیوه طرح مباحث به این ترتیب است که ابتدا یک موضوع جزئی و موضوعات وابسته به آن زیر عنوان برجسته مطرح شده و در پایان هر مبحث، خلاصه آن نیز درج گردیده است. تعدادی از مباحث موضوعات کتاب عبارتند از: انقلاب، انقلاب اسلامی، آرمان انقلاب، شکل انقلاب، انقلاب فرهنگی، بینش تاریخی، بینش طبقاتی، بینش سیاسی، طبقات اجتماعی، راه انبیا، مفهوم تقیه، اهداف تقیه، ابعاد و ضرورت تقیه، شرایط و مقدار و حدود تقیه، مفهوم جهاد و قیام، انواع جهاد، اهداف جهاد، موانع قیام، صفات مجاهدین، شهادت، اسارت و جراحت، صلح و پیمان، شکست و پیروزی و مشکلات و پیامدها. مؤلف هر یک از مباحث را در قالب درس مطرح ساخته سعی دارد با تشریح مفاهیم و مبانی مربوط به انقلاب به تدریج مفهوم تقیه، جهاد و قیام را از منظر دینی و اعتقادی جایگزین آن سازد و چگونگی انقلاب اسلامی را براساس آن تجزیه و تحلیل نماید.

◇ رقابت‌ها و چالش‌های سیاسی در ایران امروز
مجموعه مقالات منتشر شده، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول، تهران، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۰، ۳۵۶ص، وزیری.

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است از صاحب‌نظران مسائل سیاسی و اجتماعی امروز ایران که موضوع اصلی و محوری مقالات، رقابت سیاسی در ایران امروز است. عناوین مقالات و اسامی نویسندگان آن‌ها بدین قرار است: رقتار انتخاباتی نخبگان و شکاف‌های قومی؛ تعامل نخبگان و سیاست‌های دولتی؛ رقابت سیاسی در چارچوب؛ رقابت و ثبات سیاسی؛ درآمدی بر جامعه‌شناسی وفاق و اجماع؛ تجربه رقابت سیاسی در میان ما ایرانیان؛ ملاحظات حقوقی در رقابت‌های سیاسی؛ بررسی جامعه‌شناختی وفاق و شقاق از مشروطیت تا جمهوریت؛ دولت، بحران مشروعیت و رقابت‌های سیاسی؛ پتانسیل‌های منازعه و الزام‌های رقابت سیاسی در ایران؛ درباره جدایی‌ها و درگیری‌های سیاسی موجود و بازتاب آن.

◇ فرهنگ جغرافیایی شهرستان‌های کشور: شهرستان همدان

تهیه‌کننده: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، چاپ اول، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۰، ۳۰۶ص، وزیری.

در این کتاب اطلاعاتی در باب جنبه‌ها و ویژگی‌های مختلف جغرافیایی شهرستان همدان به طبع رسیده است. کتاب در پنج بخش و هجده فصل سامان یافته که عناوین بخش‌های آن بدین قرار است: موقعیت جغرافیایی، جغرافیای طبیعی، جغرافیای زیستی، جغرافیای انسانی و جغرافیای اقتصادی. عناوین فصل‌های کتاب عبارتند از: کلیات (موقعیت، حدود، وسعت، موقعیت سیاسی و ژئوپلیتیکی و تقسیمات کشوری و اداری استان و شهرستان همدان)؛ زمین‌شناسی؛ ناهمواری‌ها و عوارض طبیعی؛ آب و هوا؛ منابع آب؛ خاک‌شناسی؛ پوشش گیاهی؛ زندگی جانوری؛ ویژگی‌های جمعیتی؛ ویژگی‌های تاریخی؛ امکانات اداری، خدماتی و زیربنایی؛

امکانات آموزشی؛ امکانات بهداشتی و درمانی؛ جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و توریستی؛ کشاورزی و منابع طبیعی؛ دام و طیور؛ صنایع و معادن؛ بازرگانی و حمل و نقل. کتاب با جدول‌های اماری، نمودارها و نقشه‌های متعدد، همچنین عکس‌های رنگی از بناها و اماکن دیدنی همدان همراه است. صفحات پایانی به فهرست منابع اختصاص دارد.

◇ تاریخ بافق: سیمای تاریخی شهرستان بافق

رضا کارگران بافقی، چاپ اول، یزد، نیکو روش، ۱۳۸۰، ۳۷۶ص، وزیری.

کتاب تحقیقی است درباره تاریخ شهرستان بافق در استان یزد که بخشی از آن به معرفی مشاهیر، هنرمندان و اندیشمندان این شهر اختصاص دارد. کتاب با کلیاتی درباره اوضاع جغرافیایی و طبیعی، آب و هوا، دامپروری و پوشش گیاهی، تقسیمات کشوری و جمعیت این شهرستان آغاز می‌شود. سپس مباحث اصلی کتاب ذیل شش فصل با این عناوین فراهم می‌آید: بافق از دیدگاه مورخان و جهانگردان؛ پیدایش بافق و سکونت مردم در آن؛ بافق در معرض مهاجمین و آبادگی آن‌ها در مقابله با آن‌ها؛ شرح مقاومت دلیرمردان بافقی و شرکت آن‌ها در نبردهای ملی ایران از دوره صفوی به بعد؛ بافق در عصر تغییر و تحولات اجتماعی و اقتصادی و صنعتی به شیوه نوین؛ تاریخ فرهنگ و ادب در شهرستان بافق. کتاب با فهرست منابع و عکس‌های رنگی از آثار و بناهای دیدنی و تاریخی و مذهبی، نیز جلوه‌های مختلف مشاهیر شهر بافق به پایان می‌رسد.

◇ شیراز یادگار گلشنگان

محمدکریم خرمایی؛ مقدمه: محمدحسین همافر؛ مترجم: رضا پرهیزگار، چاپ اول، شیراز، تخت جمشید، ۱۳۸۰، ۱۸۶ص، وزیری.

در این کتاب، نقاط دیدنی و آثار باستانی شهر شیراز به گونه مصور معرفی شده است. مطالب کتاب در ده فصل با این عناوین سامان

یافته است: کلیات (موقعیت جغرافیایی، تقسیمات سیاسی، پیشینه تاریخی، بافت قدیم شهر، مجموعه‌های ورزشی، القاب و عناوین شیراز)؛ آثار تاریخی و غیر مذهبی (شامل: ارگ کریم‌خانی، دیوانخانه، حمام وکیل، آب‌انبارهای وکیلی، پل روی رودخانه خشک، قلعه کریم‌خانی، نارنجستان قوام، خانه زینت‌الملک، گهواره دیوه، چاه مرتاض علی، هفت تنان، چهل تنان، تخت ضرابی، کوه قلعه بندر)؛ مدارس قدیمی؛ آرامگاه‌های مشاهیر گذشته (آرامگاه‌های حافظ، سعدی، خواجهی کرمانی، شاه شجاع، عبدالله خفیف، شیخ روزبهان، سیبویه، باباکوهی و...)؛ باغ‌های شیراز (ارم، عقیق آباد یا گلشن، دلگشا، باغ نظر، جهان نما، تخت، باغ نو، جنت ملی)؛ بقاع متبرکه و نقاط زیارتی (دروازه قرآن، شاهچراغ، بقعه سید میر محمد (ع)؛ آستانه سید علاء‌الدین حسین (ع)، آرامگاه علی بن حمزه (ع)، امامزاده سید تاج‌الدین غریب (ع)، آرامگاه امامزاده ابراهیم (ع)، امامزاده بی‌بی (دختران)؛ مساجد و حسینیه‌ها (وکیل، جامع، عتیق، مسجد نو، نصیرالملک، مشیرالملک، قصر دشت)؛ بازارهای قدیمی (وکیل، نو، مشیر، ادوبازار، مرغ، مسگرها، حاجی، شاهچراغ)؛ موزه‌ها (پارس، تاریخ طبیعی و تکنولوژی، شاهچراغ (ع)، شهدای شیراز، نارنجستان، سنگ، نظامی)؛ نگاه نهایی (شامل این مطالب: اقلیت‌های مذهبی شیراز، کتابخانه‌ها، سینماها، سالن‌های نمایش، گردشگاه‌ها، بوستان‌ها، صنایع دستی و سوغاتی‌ها). کتاب با فهرست منابع و نشانی آثار تاریخی و مراکز دیدنی، نیز عکس‌های رنگی از چند بنای مشهور شیراز به پایان می‌رسد.

◊ تاجیکستان (تحولات سیاسی-اجتماعی در یکصد سال اخیر)

لاریسا نیکولایوا، چاپ اول، تهران، وزارت امور خارجه، مؤسسه چاپ و انتشارات،

۱۳۸۰، ۲۴۲ص، وزیری.

کتاب شرح و تحلیلی است از تحولات سیاسی-اجتماعی یکصد سال اخیر کشور تاجیکستان که در دوازده فصل با این موضوعات سامان یافته است: بیان مختصر تاریخ مناسبات ماوراءالنهر و روسیه؛ سقوط امارت بخارا؛ استقرار حکومت شوروی در ماوراءالنهر «جنگ داخلی»؛ تحکیم قدرت شوروی و سرنگونی مبارزات مردم؛ اقلیت‌های تبعیدی به تاجیکستان؛ تأثیر مهاجرت روس‌ها به تاجیکستان؛ دولت تاجیکستان امروزی؛ صنایع سوسیالیستی تاجیکستان در فاصله سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰م؛ توسعه صنعتی تاجیکستان در فاصله سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۸۰م؛ تحولات اجتماعی طی دهه‌های پنجاه و شصت میلادی؛ کشت و زرع و تأثیر آن در ایجاد کالخوزها؛ تحولات فرهنگی. کتاب با فهرست منابع به پایان می‌رسد.

◊ تضاد دولت و ملت: نظریه تاریخ و سیاست در ایران

محمدعلی کاتوزیان؛ مترجم: علیرضا طیب، چاپ اول، تهران، نشر نی، ۱۳۸۰، ۴۱۲ص، رقی.

کتاب حاوی مقالاتی در باب حکومت خودکامه است که طی آن، ریشه‌ها و اعتبار علمی نظریه حکومت خودکامه و مطالعات موردی مرتبط با آن تشریح می‌شود. افزون بر آن، نظریه عمومی انقلاب‌های ایرانی، فره ایزدی و حق الهی پادشاهان لیبرالیسم اروپایی و مفاهیم نو آزادی در ایران بررسی و تبیین می‌گردد.

◊ بر فراز خلیج فارس: خاطرات محسن نجات حسینی

چاپ اول، تهران، نشر نی، ۱۳۸۰، ۴۷۲ص، رقی.

کتاب شرح خاطرات محسن نجات حسینی عضو سابق سازمان مجاهدین خلق ایران طی سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۵ ش است. مطالب کتاب در شش فصل با این عناوین تنظیم شده

است: کودکی، تحصیل و محیط اجتماعی؛ ورود به دانشگاه و عضویت در سازمان مجاهدین خلق؛ سفر به دبی برای تماس با سازمان فتح؛ دستگیری کادر رهبری؛ بحران ۵۲-۱۳۵۰؛ فعالیت‌های برون مرزی سازمان، آغاز دهه پنجاه با زنان مجاهد؛ چالش ایدئولوژیک ۱۳۵۴. گفتنی است مؤلف در سال ۱۳۲۲ در مشهد به دنیا آمد و پس از پایان تحصیلات ابتدایی و متوسطه در سال ۱۳۴۴ وارد دانشکده فنی دانشگاه تهران شد، سپس به عضویت تشکیلات سیاسی و انقلابی مخفی درآمد که بعدها نام سازمان مجاهدین خلق ایران به خود گرفت. در سال ۱۳۴۹ با درجه فوق لیسانس در رشته مهندسی شیمی فارغ التحصیل شد و در تابستان همان سال با مأموریت از سوی سازمان مجاهدین خلق، برای گذراندن دوره عملیات چریکی به طور غیر قانونی از کشور خارج گردید. وی در مسیر رسیدن به پایگاه‌های فلسطینی حوادث مختلفی را پشت سر گذاشت که به زندانی شدن وی و چند تن دیگر از اعضای سازمان انجامید. نامبرده پس از گذراندن دوره آموزشی عملیات چریکی در پایگاه‌های فلسطینی در راه بازگشت به ایران در بیروت دستگیر و زندانی شد. اما پس از آزادی، در بخش خارج از کشور سازمان مجاهدین به فعالیت پرداخت و فعالیت خود را تا هنگام دگرگونی‌های ایدئولوژیک در سازمان مجاهدین ادامه داد. وی در سال ۱۳۵۵ از سازمان مجاهدین کناره گرفت و در سوئد اقامت گزید. نجات حسینی اکنون رئیس بخش فیزیک در یک مرکز پزشکی هسته‌ای در استکهلم است.

◊ تاریخ بیهقی

بر اساس نسخه دکتر فیاض و نسخه ادیب پیشاوری و نسخه غنی-فیاض، محمد بن حسین بیهقی؛ مقدمه: منوچهر دانش‌پژوه، چاپ اول، تهران، هیسرمند، ۱۳۸۰، ۶۴۶ص، وزیری.

تصحیح حاضر از کتاب تاریخ بیهقی بر اساس

نسخه دکتر فیاض، ادیب پیشاوری و غنی- فیاض صورت گرفته است. این اثر مشتمل بر شرح سلطنت آل سبکتین (غزنویان) و بالغ بر سی مجلد می شده، اما به جز بخش دوم جلد ششم و مجلدات هفتم و هشتم و بخشی از مجلد دهم چیز دیگری از آن باقی نمانده است. این کتاب به تاریخ مسعودی یا تاریخ بیهقی شهرت دارد. موضوع اصلی تاریخ بیهقی شرح حوادث دوران سلطنت سلطان مسعود است، با این همه، در کتاب، به مطالب مهمی درباره سلسله های غزنویان قبل از سلطان مسعود و سلسله های سامانیان و صفاریان و سلجوقیان اشاره شده است. در این اثر همچنین بسیاری از عادات و رسوم و شیوه های زندگی فردی و اجتماعی زمان به مناسبت نقل شده و اطلاعات با ارزشی درباره شاعران و نویسندگان در آن آمده است. اهمیت تاریخ بیهقی بیش تر از نظر روش کار و دقت و بی طرفی در تنظیم و نقل حوادث است. نویسنده نه تنها وقایع سیاسی را نقل می کند، بلکه به طور مشروح درباره فعالیت و کار دیوان ها و مبارزات دستجات فئودال ها سخن می گوید. بیهقی در سال ۳۸۵ هـ. ق در حارث آباد بیهق متولد شد و مدت ها شغل دبیری دیوان رسالت سلطان محمود غزنوی را زیر دست بونصر مشکان- رئیس دیوان رسالت- بر عهده داشت. تصحیح حاضر در دو جلد به چاپ رسیده است: جلد اول با مقدمه مفصل مصحح درباره وجوه اهمیت و ارزش تاریخی و ادبی تاریخ بیهقی، شرح حال ابوالفضل بیهقی، تألیفات او، اهمیت تاریخ نویسی بیهقی، ویژگی های ادبی و نثر تاریخ بیهقی آغاز می شود. این جلد از زیر نویس های متعدد و فراوان- عموماً در شرح و معنی واژه ها و اصطلاحات، همچنین توضیحی درباره اسامی افراد و اماکن- برخوردار است. در این جلد وقایع مربوط به آغاز سلطنت مسعود غزنوی تا حوادث سال ۴۲۵ ق آمده است.

◊ آقا جلال به روایت تازه

محمود گلابدیره‌یی، چاپ اول، تهران، محمود گلابدیره‌یی، ۱۳۸۰، ۱۵۲ ص، رقمی.

نویسنده در این داستان از خاطرات دوره تحصیل خود سخن می گوید و این که چگونه با جلال آل احمد آشنا شده و روزگاری شاگرد او بوده است. فضای تهران گذشته، حال و هوای زمان، چگونگی دوره تحصیل و جمع دوستان در قالب خاطرات گوناگون، مضمون اصلی این داستان را تشکیل می دهد. در این داستان، اغلب به اندیشه های جلال توجه شده، به ویژه مفهوم بازگشت به خویشتن و اتکا به فرهنگ بومی، بن مایه اصلی این داستان به شمار می آید.

◊ ادبیات

◊ زندگی شهریار

مظفر سربازی، چاپ اول، تهران، شرکت توسعه کتابخانه های ایران، ۱۳۸۰، ۳۲۴ ص، وزیری.

زندگی استاد محمدحسین شهریار- شاعر معاصر ایران- در این کتاب، در قالب داستان و با تصاویری چند از او و نزدیکان وی، به رشته تحریر درآمده است. در کتاب مراحل مختلف زندگی شهریار از تولد تا دوره کودکی، تحصیل در مکتب خانه و دارالفنون، تحصیل در رشته طب، و فراز و فرود زندگی او از جمله عشق، بازگو می شود و در کنار آن پاره ای از اشعار شهریار نیز متناسب با وقایع زندگی او درج می گرد.

◊ بیژن نامه

ایرج وامقی، چاپ اول، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۰، ۳۹۴ ص، وزیری.

این اثر، مجموعه مقالاتی است درباره شاهنامه فردوسی، به قلم زنده یاد ایرج وامقی. برخی از این مقالات نیز نقدی بر چند کتاب در حوزه شاهنامه پژوهی است. مقالات کتاب عبارتند از: بیژن نامه،

درفش های پهلوانان در شاهنامه و مفهوم آن ها؛ چند رسم کهن در شاهنامه فردوسی؛ نسخه بدل و ابیات الحاقی در شاهنامه فردوسی؛ واژه دستکش در شعر حافظ و شاهنامه؛ چند نکته لغوی از شاهنامه؛ نقدی بر کتاب فرهنگ اساطیری- حماسی ایران؛ نقدی بر کتاب نخستین انسان و نخستین شهریار؛ نقد کتاب واژه نامک؛ تورا با نبرد دلیران چه کار؟؛ (پاسخی به سخنان شاملو درباره فردوسی و شاهنامه)؛ ایران شاهنامه را دریابیم و نقدی بر مقاله معرفی قطعات الحاقی شاهنامه. در انتهای کتاب مقاله ای از خالقی مطلق تحت عنوان روش نوینی در نقد! (در پاسخ به مقاله نقدی بر معرفی قطعات الحاقی شاهنامه)، نیز پاسخ دکتر وامقی به آن با عنوان روش تازه ای در دفاع و تحریف درج گردیده است.

◊ ادبیات معاصر نثر: ادوار نثر فارسی: از

مشروطیت تا سقوط سلطنت

هرمز رحیمیان، چاپ اول، تهران، سمت، ۱۳۸۰، ۳۰۰ ص، وزیری.

این کتاب که برای دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی در مقطع کارشناسی تدوین شده منبعی است برای دو واحد در ادبیات معاصر نثر که در چهار بخش مستقل و در عین حال به گونه پیوسته تاریخ تدوین شده است. مباحث اصلی کتاب با این موضوعات فراهم آمده است: نشر دوره مشروطه (۱۲۸۵-۱۳۰۰ ش)، نشر دوره کودتا (۱۳۰۰-۱۳۲۰ ش) و نشر دوره آرمان گرایی (۱۳۲۰-۱۳۳۲ ش)، و نثر دوره درون گرایی (۱۳۳۲-۱۳۵۷). در پایان هریک از بخش های چهارگانه یادداشت های تکمیلی و ارجاعات به منابع و ماخذ- با ذکر عنوان و شماره صفحات- آمده است. در پایان کتاب نیز فهرستی از منابع (کتاب نامه) درج گردیده است. نویسنده درباره کتاب خاطر نشان می کند: ... هدف از تألیف این کتاب نه تهیه تذکره احوال نویسندگان معاصر است و نه نوعی تاریخ ادبیات بلکه انگیزه اصلی بررسی

انواع ادبی در نشر معاصر بوده است، به ویژه آثاری که به دلایلی در نشر معاصر درخشیدند و بر نویسندگان همزمان خود با سال‌های بعد تأثیر نهادند و به اصطلاح جریان ساز شدند؛ نظیر یوف کور صادق هدایت و برخی از داستان‌های صادق چوبک و جلال آل احمد.

◊ **حبسیه سرایی در ادب عربی: از آغاز تا عصر حاضر**

مرضیه آباد، چاپ اول، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۰، ۴۱۴ ص، وزیری. در این کتاب، موضوعات و ویژگی‌های فنی حبسیات عربی از عصر جاهلی تا دوره معاصر بحث و بررسی می‌شود. بحث آغازین کتاب درباره زندان‌ها و وضعیت آن در سرزمین‌های عربی است که در پی آن درباره عوامل و دلایل حبس، شخصیت‌های سخنور دریند نیز معرفی می‌شوند. در بخش بعدی کتاب از موضوعات مشترک در دوران قدیم و دوران معاصر، نیز از موضوعات ویژه ادب قدیم و ادب جدید سخن می‌رود. بخش پایانی کتاب نیز بحثی است درباره ویژگی‌های فنی ادبیات زندان که طی آن به موضوعاتی نظیر کوتاهی قصاید، وحدت موضوع، واقع‌گرایی، صدق عاطفه، و طبیعی بودن صنایع ادبی اشاره می‌شود.

◁ **مجموعه‌ها**

◊ **آیین عرفان پیر سمنانی: خلاصه مقالات کنگره بررسی افکار و آثار هارف بزرگ شیخ علاءالدوله سمنانی و...**

به اهتمام: حمیدرضا نظری؛ زیر نظر: علی ملانوری، چاپ اول، سمنان، آبرخ، ۱۳۸۰، ۱۵۲ ص، وزیری.

در این مجموعه خلاصه مقالات ارائه شده در کنگره بررسی افکار و آثار عارف بزرگ شیخ علاءالدوله سمنانی به طبع رسیده است. برخی از مقالات عبارتند از: بررسی زندگی و

احوال شیخ علاءالدوله سمنانی؛ بررسی رساله نوریه از دیدگاه روان‌شناختی؛ دیدگاه علمی و عرفانی شیخ علاءالدوله سمنانی؛ بررسی زندگی و احوال شیخ علاءالدوله سمنانی؛ از ملازمت سلطان تا معرفت جانان؛ سفر روح؛ بررسی اختلاف علاءالدوله سمنانی و ابن عربی؛ وحدت وجود در عرفان اسلامی؛ بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی عصر علاءالدوله سمنانی. این مجموعه با کتاب‌شناسی علاءالدوله سمنانی به پایان می‌رسد.

◊ **نکته‌ها و نقدها در پنجاه و پنج مقاله ادبی و عرفانی و تاریخی و مذهبی و تربیتی و اخلاقی و اجتماعی و...**

حمید فرزام؛ زیر نظر: مهدی محقق، چاپ اول، تهران، دانشگاه تهران، موسسه مطالعات اسلامی، ۱۳۸۰، ۷۱۶ ص، وزیری.

مجموعه حاضر مشتمل است بر ۵۵ مقاله ادبی، عرفانی، تاریخی، مذهبی، تربیتی، اجتماعی و انتقادی، نوشته دکتر حمید فرزام این مجموعه با مقدمه دکتر مهدی محقق درباره انجمن استادان زبان و ادبیات فارسی و معرفی حمید فرزام، به طبع رسیده است. پاره‌ای از مقالات این مجموعه بدین قرار است: مناسبات حافظ و شاه ولی؛ تحقیق در سبک سخن شیخ کمال خجندی؛ ارزش اخلاقی تاریخ بیهقی؛ سیاست مذهبی در دوره صفویه؛ بررسی مناسبات خاقانی و شاعران اصفهانی؛ مضامین مشترک در سخن عارفان؛ واژه‌ها و اصطلاحات کهن فارسی؛ اخلاق اسلامی در شاهنامه فردوسی؛ منزلت عارفان در فرهنگ کرمان؛ نکته‌هایی نوآیین در باب عرفان صدرالمثالیهین؛ بازشناسی واژه‌ها و اصطلاحات اصیل و درست از محرف و نادرست؛ پند و حکمت در شعر رودکی و خاطرانی چند، تلخ و شیرین و شنیدنی، از سال‌های تحصیل و تدریس زبان و ادبیات فارسی.

◊ **محقق‌نامه: مقالات تقدیم شده به استاد دکتر مهدی محقق... به مناسبت گذشت هفتادسال زندگی و...**

به اهتمام: جويا جهانبخش و بهاء‌الدین خرمشاهی، چاپ اول، تهران، سینانگار، ۱۳۸۰، ۸۷۰ ص، وزیری.

مجموعه دو جلدی محقق‌نامه که به پاس گرامیداشت استاد مهدی محقق و تقدیر از خدمات فرهنگی او فراهم آمده، نخست با مقدمه بهاء‌الدین خرمشاهی و سپس با زندگی‌نامه خودنوشت وی تحت عنوان حدیث نعمت خدا آغاز می‌شود؛ آن‌گاه کارنامه علمی استاد محقق - در نمودار زمانی - و در پی آن، فهرست آثار او همراه با تصویری از آن‌ها، درج می‌گردد. در بخش بعدی این مجموعه، تصویری از اسناد مربوط به کارهای فرهنگی استاد مربوط به کارهای فرهنگی استاد محقق و عکس‌هایی از او و دیگر استادان و نزدیکان وی به چاپ رسیده است. ضمن آن‌که در این بخش قصیده‌ای از بهاء‌الدین خرمشاهی و سیروس شمیسا در مدح استاد محقق درج گردیده است. بخش دیگر کتاب متضمن مقاله‌هایی در فرهنگ، تاریخ، زبان و ادب ایران است که پاره‌ای از آن‌ها بدین قرارند: علم و پزشکی اسلامی (این مقاله با کتاب‌شناسی مفصل همراه است)؛ نخستین ساقی‌نامه نظامی؛ فراهنجاری مولانای بلخ در مثنوی معنوی؛ نامه‌هایی از دکتر مهدی محقق؛ ناگفته‌هایی درباره اسماعیل بن جعفر و اسماعیلیه نخستین؛ جبر و سرنوشت در شاهنامه فردوسی؛ وجود در چهره قدرت و اراده؛ بهار، شاعر سیاست‌پیشه؛ ابیات تازه‌ای از کسایی؛ کلیاتی از شک‌شناسی؛ و ایوان مدائن در سیر و ادب عرب.

